

EXPBIO

Webinarreeks

Regionale zaadmengsels voor bloemenstroken voorjaar 2025

WEBINAR 1

16 januari 2025 - Jojanneke Bijkerk, Cruydt-Hoeck, Nederland

Pionier in het produceren en verdelen van lokale autochtone zaden. Al meer dan 20 jaar.

Ze deelt haar ervaring in:

- het verzamelen, produceren en opkuisen van autochtone zaden;
- het belang van genetische diversiteit en lokale adaptatie voor een succesvol herstel van het ecosysteem;
- strategieën voor het waarborgen van duurzaam bodembeheer tijdens de zaadproductie.

Jojanneke benadrukt de ecologische waarde van lokale zaden.

Volgens haar zijn inheemse planten beter aangepast aan het regionale klimaat en bieden ze essentiële ondersteuning aan lokale organismen, waaronder insecten en bodemmicro-organismen.

WEBINAR

Voorstelling ExpBio-project door Dr. Dirk Albach (Universiteit Oldenburg)

Jojanneke:

“Samen met Jasper Helmantel heb ik in 2007 Cruydt-Hoeck (gestart in 1978) verdergezet.

Het team bestaat uit ongeveer 40 mensen. De eerste 10 jaar was vooral verzamelen van kennis en een goed team opbouwen.

Persoonlijk ben ik een echte plantenpersoon, met voorkeur voor autochtone planten. Mij interesseert vooral de relatie van planten met de omgeving. De connectie met alle organismen, insecten en andere planten.

Wat het belangrijkste is voor ons is dat we zoveel mogelijk bijdragen tot het herstel van biodiversiteit.

Iedereen weet dat de biodiversiteit snel afneemt de laatste 150 jaar.

Wat we in de toekomst nodig hebben is:

- *Meer oppervlakte waar natuurlijke processen plaats kunnen vinden.*
- *Beter beheer van deze gebieden.*
- *Plantmateriaal beschikbaar maken: zaden en planten.”*

EXPBIO

Interreg
North Sea

Co-funded by
the European Union

WAT DOET CRUYDT-HOECK?

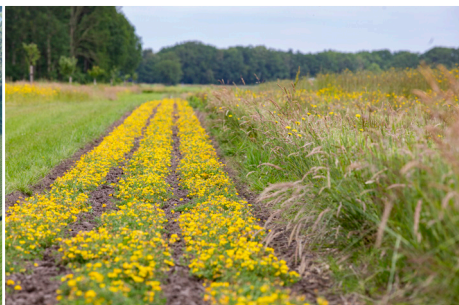
HET BEDRIJF

- Kwekerij van Nederlandse en Vlaamse lokale zaden (1 ha).
- 30 ha productie in Nijberkoop en Elsloo.
- Netwerk van telers in Nederland (>30ha) (ongeveer 15 kwekers).

“We planten ook gemengde hagen en andere landschapselementen zodat er ook andere dieren kunnen leven.”

©Casper Herbots

©Cruydt-Hoeck

©VLM, Catherine Vanden Bussche

PRODUCTIE

- Vooral als we weinig zaden hebben, starten we met voorzaaien in pluggen. (tray)
- We hebben polytunnels waarin dit gebeurt.
- Soms wordt er ook direct op het veld gezaaid.
- Soorten die traag kiemen worden veelal voorgekweekt in pluggen.
- Vooral het eerste jaar worden ze goed verzorgd tot ze groot en sterk zijn, daarna worden ze minder goed onderhouden (sommige planten groeien niet graag op kale grond).
- We gebruiken geen kunstmest of gif op onze velden.
- Oogsten gebeurt op veel manieren: - handgeplukt - machinaal (dorsen, zuigen, ...)
- Er wordt op verschillende momenten geoogst zodat er niet geselecteerd wordt in bloeiperiode.
- Zaden worden gedroogd in grote houten droogboxen waar er van onderuit lucht wordt doorgeblazen.
- Drogen in de polytunnels is niet altijd ideaal omwille van de wisselende luchtvochtigheid en temperatuur.

- Opkuisen van zaden gebeurt met machines, door te zeven, door gewichtsverschil of door middel van zwaarte-kracht en soms ook met de hand.
! Dit vraagt veel onderzoek en geld om te optimaliseren.

WAAROM AUTOCHTONE/LOKALE ZADEN EN PLANTEN?

- Preventie van genetische vervuiling.
- De planten passen perfect bij onze lokale (micro)organismen, zowel boven als onder de grond (voorbeeld insecten, motten hebben zeer specifieke samenwerking met planten).
- Er is meer samenwerking tussen verschillende planten en andere organismen.
- De planten zijn volledig aangepast aan ons klimaat.

LOKALE PLANTEN → BETER VOOR DE LOKALE ORGANISMEN

- Planten van lokale bronnen:
 - Produceren meer dan 10% meer bloemen.
 - Produceren 7% meer biomassa.
 - Kiemen, groeien en bloeien op het juiste moment.
- Planten zijn biochemisch aangepast aan hun eigen regio; de insecten en organismen hebben zich aangepast aan de lokale planten.
- Door lokale zaadbronnen te gebruiken wordt de genetische achteruitgang van de populatie tegengegaan.

Centaurea jacea werd hierop onderzocht

Populatiegenetisch onderzoek in Duitsland onderzoekt genetische patronen bij 33 soorten (o.a. Galium mollugo). Ze onderzoeken de impact van verschillen in klimaat en landschapsbarrières.

VERZAMELEN VAN AUTOCHTOON MATERIAAL

- Toelating van beheerder of eigenaar nodig.
- Er mag geen schade toegebracht worden aan de natuurlijke populatie.
- Code voor het oogsten: https://hetlevendarchief.nl/wp-content/uploads/2020/02/Het-Levend-Archief-Handboek_aug-2019.pdf
- ENSPA code: <https://native-seed.eu/index.php/about-us/code-of-conduct>
- Wat is een goede populatie?
- Hoe groot is de populatie?
- Zijn het éénjarigen, tweejarigen of vaste planten?

REGISTRATIE VAN DE ZADEN, DATABASE

Cruydt-Hoeck heeft zijn eigen database waar je de oorsprong van de zaden kunt vinden.
Digitale registratie voor de traceerbaarheid.

VERZAMELEN VAN MATERIAAL UIT WILDE POPULATIES

- Bij het verzamelen van wilde populaties is het van belang dat er gebruik gemaakt wordt van metapopulaties indien de populaties te klein zijn (als uitzondering voor zeer zeldzame planten).

Als de populaties groot genoeg zijn, worden geen verschillende populaties gecombineerd.

- Ecotypes worden ook apart gehouden.
- Kennis van de zaadecologie, specifieke eigenschappen van het zaad, kiemingsstrategieën en bewaarbaarheid.
- Start een basisproductie om zaaimateriaal te verkrijgen voor vermeerdering.
- Vermijd enige vorm van selectie tijdens het proces.
- Kweek maximum 5 generaties uit het wilde zaad.

DOMESTICATIEPROBLEEM BIJ ZAADPRODUCTIE

Conrady, Lampe et al. 2023

Planten die geteeld worden voor ecosysteemherstel kunnen evolueren naar een domesticatiesyndroom.

De planten passen zich wel genetisch aan aan de omgeving waar ze geteeld worden, maar dit is bescheiden genoeg om het zaad geschikt te maken voor biodiversiteitsherstelprojecten.

Het alternatief is oogsten in het wild en dit kan dan weer schadelijk zijn voor de natuurlijke populaties.

HET LEVEND ARCHIEF

Stichting sedert 2017 om een nationale zaadcollectie aan te leggen.

Doel:

- Alle soorten (zaden) van Nederland verzamelen.
- Deze zaden ook inzetten voor natuurherstel.
- Produceren van lokale zaden.
- Zeer groot netwerk.
- Vorig jaar werd er 75% van de rode lijst planten verzameld?

ENSPA (EUROPIAN NATIVE SEED PRODUCERS ASSOCIATION)

2020 - officiële Europese groep gefocust om te leren van elkaar.

24 leden uit 16 landen met hetzelfde doel.

Geen zaaduitwisseling, enkel kennis.

Proberen om invloed te hebben bij het maken van wetten en de zaadindustrie.

VRAGEN

1. Hoe kun je de bodem levend houden voor de zaden?

- Niet ploegen.
- Natuurlijke mest en kalk.
- Bodem begroeid houden met groenbemesters.
- Veel handwerk.

2. Hoe worden zaden geoogst op 1 terrein?

Oogsten op verschillende plaatsen op dat terrein. Zorgen dat je van verschillende planten oogst.

3. Nemen jullie grond van de oorspronkelijke oogstplaats om mycorrhizae over te zetten?

Nee, het wordt niet gedaan. Zou wel goed zijn voor zeer specifieke planten. De meeste planten die wij kweken zijn niet zo moeilijk.

4. Hoe kunnen we de diversiteit behouden na het zaaien?

- Zaaibed zeer goed voorbereiden (onkruidvrij).
- Zaaien in de herfst.
- De bodem blijft de baas en zal bepalen wat er blijft groeien.
- 4-5 jaar geduld hebben.
- Maaien vanaf het moment dat de grond niet meer zichtbaar is tussen de planten.

5. Hoeveel afstand moet er zijn als je verschillende populaties wil kweken?

- Minstens 3 km.
- Afhankelijk van bestuiving: wind of insecten?

6. Zijn jullie mengsels voor stedelijke- of natuurgebieden?

We maken het meest mengsel voor stedelijk (urban) gebied omdat we nog te klein zijn voor grote hoeveelheden. We hopen uiteraard om dit in de toekomst uit te kunnen breiden.

7. Jullie mengsels zijn lokaal, als ik in België bestel krijg ik dan een Belgische mix?

We hebben reeds in België geleverd maar leveren nu nog Nederlandse of Duitse zaden.

We leveren uiteraard de best passende zaden. Het is momenteel nog niet perfect.

We zijn al tevreden dat we kunnen leveren in de verschillende windstreken van Nederland.

100% lokale zadenmix kunnen we momenteel nog niet leveren. We proberen uiteraard zoveel mogelijk het juiste te doen.

Verlaggeving: Wim Vercoutter, Vlaamse Landmaatschappij